

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Bíróági távmeghallgatások tapasztalatai a közvetlenség elvének tükrében

Szerző:

dr. Tóth Zsófia Judit

Konzulens:

Torma Judit tanársegéd

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Jogtörténeti és Jogelméleti Intézet

Jogelméleti és Jogszociológiai Tanszék

Miskolc, 2022.

I. Bevezetés

Az utóbbi évek bírósági szervezetfejlesztésének egyik leghangsúlyosabb eleme a bírósági távmeghallgatási rendszer kifejlesztése volt. A jogalkotó már korábban valamennyi eljárási törvényben lefektette a telekommunikációs eszköz használatának jogi kereteit, a rendszer alkalmazását a veszélyhelyzeti jogszabályok tovább ösztönözték. Statisztikai adatok jelzik, hogy a távmeghallgatások száma a bíróságokon ütemesen növekszik, a rendszer előnyeiről az eljárások időszerűsége vagy átláthatósága tekintetében hírek, összefoglalók jelennek meg. Mára a telekommunikációs eszköz használata a bírósági ítélezés hétköznapi részévé vált. A távmeghallgatás jogintézménye régi hagyományokkal nem rendelkezik, de az bizonyos, hogy az eljárási alapelveknek mindenkor maradéktalanul érvényesülnie kell, amelyhez a jogalkalmazó számára gyakorlatilag a személyes jelenléttel folytatott tárgyalások hagyományos eszközrendszere áll rendelkezésre. Jelen tanulmányban a távmeghallgatások tárgyalások közvetlenségére gyakorolt hatásait vizsgálom jogpszichológiai szempontból. A tanulmány alapját a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Jogpszichológiai szakjogász képzésén végzett szakdolgozati kutatásom képezi. A kutatás során lényegében arra tettem kísérletet, hogy - a jogi empiria eszközével élve - kérdőíves módszerrel a bírósági távmeghallgatások területén gyakorlatot szerzett szakemberek (bírák/titkárok, ügyészek/alügyészek, ügyvédek) szakmai tapasztalatait, attitűdjét és véleményét feltárjam, majd válaszaikat elsősorban jogelméleti és jogpszichológiai szempontból elemezzem. A kutatás - annak időbeli és szakmai korlátai között - eredményes volt mondható, amely jelentős részben a kutatásban részt vevő bírák/titkárok, ügyészek/alügyészek és a megkeresett ügyvéd kollégák közreműködésének volt köszönhető. Külön köszönet illeti a megkeresett bírósági és ügyészségi szervezetek vezetőit, akik a kiadott kutatási engedély által lehetővé tették a szakemberek megkeresését. Köszönet illeti a Miskolci Egyetem jogpszichológiai szakjogászképzésének oktatóit, akik a képzés során szakmai és módszertani szempontból értékes és hasznos ismereteket adtak át. Külön köszönetet mondok Dr. Vinnai Edina tanszékvezető asszonynak és konzulensemnek, Torma Judit tanársegédnek, akik munkámat tanácsaikkal, iránymutatásaikkal segítették.

II. A kutatás kiindulópontja, elméleti háttere

II.1. A téma aktualitása

A kutatási téma aktualitását az a tény alapozza meg, hogy a XXI. századi ítélkezés digitális iránya a jövőben meghatározó lesz. Ezt a tendenciát kiválóan vázolja Dr. Kékedi Szabolcs *„Hogyan tovább bírósági digitalizáció - avagy hogyan lett az elektronikus kapcsolattartás a veszélyhelyzetben az ítélkezés kulcsa?”*¹ című cikke, amelyben a szerző a bírósági digitalizáció aktuális állását összegezi, áttekinti a bírósági infokommunikáció megújításának alapját képező elképzeléseket, ismerteti a vírushelyzetben hatályba lépett átmeneti eljárási jogszabályok legfontosabb, bírósági infokommunikációt érintő szabályait és érinti a bírósági távmeghallgatások gyakoriságát is. A távmeghallgatásokra vonatkozó statisztikai adatokra hivatkozva rögzíti, hogy „A bíróságok 2019 I. félévében összesen 2388 távmeghallgatást tartottak, ezekből 1913 büntetés-végrehajtási intézetből, 399 bírósági tárgyalóteremből, 36 pedig külföldi helyszínről történt. A távmeghallgatások száma hónapról hónapra növekvő tendenciát mutat: 2020 I. félévében már 8246 távmeghallgatást tartottak a bírák a polgári és a büntetőeljárások során.”² Mára az *Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2020. évi Beszámolójának* adatai is ismertek, miszerint összesen „2020-ban 20.569 távmeghallgatást bonyolítottak le a bíróságok, ezzel összesen 16.197 vádlottat, 1.851 szabálysértési eljárás alá vont személyt, 1.138 tanút hallgattak meg, számos szakértő, alperes és felperes mellett. A legnagyobb számban a Fővárosi, a Miskolci és a Székesfehérvári Törvényszéken tartottak távmeghallgatásokat a tárgyidőszakban. Az országos szintű rendszer kiépítésével valamennyi ügyszakban biztosított a távmeghallgatás alkalmazása.”³ Az adatok összevetése alapján látható, hogy 2020. év végére a járványhelyzet által kikényszerített veszélyhelyzeti jogszabályok igen jelentősen megnövelték a távmeghallgatások számát. A szabályozásban a veszélyhelyzeti különleges jogrend által életre hívott rendelkezések további távlatokat nyitottak. Kékedi Szabolcs megfogalmazásában: „A pandémia bebizonyította, hogy a tárgyalások megtarthatósága érdekében átmenetinek szánt eljárásjogi megoldások a gyakorlatban akár általános szabállyá is válhatnak.”⁴ Ez a folyamat mára az általános

¹ Kékedi Szabolcs *„Hogyan tovább bírósági digitalizáció - avagy hogyan lett az elektronikus kapcsolattartás a veszélyhelyzetben az ítélkezés kulcsa?”* (In *Medias Res* 2020/2 • 7, 308-321)

² Kékedi Szabolcs, i.m. 318.o.

³ Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2020. évi Beszámolója, VI. Rész, 10.4 fejezet, 55-56.o [https://birosag.hu/sites/default/files/2022-01/obhe_2020_eves_beszamolo.pdf letöltés napja: 2022.03.25.]

⁴ Kékedi Szabolcs i.m. 321.o.

eljárásjogi kodifikációban is tetten érhető, így elmondható, hogy a „bíróági szervezet jövőbeni működésének alapvíziója”⁵ beteljesülni látszik.

II.2. A kutatási téma elméleti, szakirodalmi háttere

Konkrétan a távmeghallgatásokkal foglalkozó elméleti munkáról vagy empirikus kutatásról nincs tudomásom, de számos olyan - akár jogi, akár pszichológiai - tudományos munka elvégeztetett már, amelyek megállapításait háttérgondolatként használtam. A távmeghallgatások témáját jogi és pszichológiai vonatkozásban a kutatás értelmezéséhez szükséges mértékben vázolom az absztrakt elméleti jelenségektől a konkrét gyakorlati jelenségek felé haladva. *A távmeghallgatás legszűkebb értelemben a távollevő személy jelenlétét biztosító, e célra kifejlesztett technikai/műszaki rendszert alkalmazó eljárási cselekmény.* Ebben az értelmezésben a bizonyítás lefolytatásának eszköze, amely az eljárási szabályozás és a technikai/műszaki feltételeket biztosító rendszer szintjén jelenik meg; mint ilyen, külső, formális kategória. Megközelítésemben a távmeghallgatások elméleti beágyazottsága azonban ennél mélyebbre vezet. Problémafelvetésemet és kutatási kérdéseimet ezen mélyebb rétegeket is érintve fogalmaztam meg, érvényt adva annak az általános feltevésnek, hogy a bírósági jogalkalmazásban minden formalitás a tartalmat szolgálja. Ebben a *tágabb kontextusban a távmeghallgatás azonos lényegű a tárgyalással, és mint ilyen, a bírói döntéshozatal lényegi része.* Itt bizonyítás történik, a bíró találkozik azon tényekkel és adatokkal, amelyeket értékelési körébe kell vonnia. Ezeket helyben azonnal értelmezi és értékeli annak érdekében, hogy azok jogi relevanciáját megtalálja. Itt kerül abba a helyzetbe, hogy személyes meggyőződését az egyes bizonyítékokkal összefüggésben közvetlenül kialakítsa. Végső célja, hogy eljusson az ítéleti tényállás megállapításához, elérje az ítéleti bizonyosság szintjét, végül meghozza eljárásjogi és anyagi jogi szempontból kifogástalan, megalapozott döntését. A bíró a távmeghallgatáson ezzel a küldetéssel van jelen. Ebből a megközelítésből tartom szükségesnek a releváns jogelméleti megállapítások fogalmi szintű tisztázását, ideértve a jogalkalmazás, a bírói észlelés és érzékelés, a bizonyítás, a bírói meggyőződés, a közvetlenség és az ítéleti bizonyosság fogalmát.

II.3. A téma jogelméleti és pszichológiai háttere

⁵ Kékedi Szabolcs i.m. 309-310. o.

A fentiekből kiindulva tehát *a távmeghallgatás a bírósági jogalkalmazás színtere*. Dr. Szabó Miklós a bírói jogalkalmazás lényegét a következők szerint világítja meg. „A jogalkalmazás logikai szerkezete arra a gondolkodási-következtetési sémára utal, amelynek során összefüggést teremtünk bizonyos történések és bizonyos jogi normák között.”⁶ A jogalkalmazás tartalma az „általános norma vonatkoztatása a konkrét esetre az elvontsági szintek egymáshoz közelítésével”, amely során „a jogalkalmazónak el kell távolodni a norma általánosságától: azt az adott ügy szempontjából kell értelmezni, a konkrét jelentését megállapítani, de el kell távolodni az eset konkrétságától is: a jogi normára vonatkoztatva elkülöníteni az ú.n. jogilag releváns tényálláselemeket, leválasztva az esetleges és irreleváns mozzanatokat.”⁷ A szerző megállapítja, hogy „a jog aktivitását a bírók döntései jelentik”, amelyek „két, önmagában is összetett szálból tevődnek össze, a döntés kereteit kívülről meghatározó objektív feltételekből és a döntés konkrét tartalmát belülről formáló szubjektív tényezőkből”, amelyek a lehetséges döntés kereteit adják. „A döntés mikénti megformálásában jutnak szerephez a szubjektív tényezők: a bíró személyiségvonásai, nézetei, érzelmei. E tényezők az objektív elemeket integrálják a döntéshozatal során, egyben kihasználják a kétségtelenül megmaradó mozgásteret a döntés egyedi és egyéni kialakítására. Ez az, amitől a jogalkalmazás emberi, és csakis emberi tevékenység lehet.”⁸ A jogalkalmazóban ez a gondolati tevékenység működik a távmeghallgatáson is, amely egyben *a döntés kereteit meghatározó, de a bíró szubjektumára sem közömbös külső tényezőként is felfogható*.

Miként a jogalkalmazás emberi tevékenység, a bíró a távmeghallgatáson is emberi mivoltában van jelen, tehát nem mellőzhetők az *emberi megismerésre, észlelésre* vonatkozó elméleti megállapítások áttekintése. Ebben a témában kiváló elméleti elemzéseket tartalmaz a *Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései” című Összefoglaló véleménye*⁹. A Kúria a vizsgálata során a bírói döntéshozatal esszenciáját adó ítéleti bizonyossággal foglalkozott, de ehhez kapcsolódóan mélyrehatóan kitért a bírói megismerés és belső meggyőződés, a közvetlenség elve és a bizonyítás kérdéseire. Az emberi megismerés ismeretelméleti alapjaira vonatkozóan a következő megállapításokat teszi. „Az ítélkezési tevékenységgel kapcsolatos alapvető társadalmi elvárás, hogy a bíró a döntését a valósággal megegyező

⁶ Szabó Miklós: A jog alkalmazása, Bevezetés a jog- és államtudományokba, Prudentia Iuris, Bibor Kiadó, Miskolc, 1998, 127. o.

⁷ Szabó Miklós. i. m. 134.o.

⁸ Szabó Miklós: i.m. 133-134.o.

⁹ Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései, Budapest, 2017. október (forrás: kuria-birosag.hu)

tényekre alapítsa, továbbá az arra jogkövetkezményt tartalmazó jogi normát helyesen határozza meg. Ennek megvalósítása érdekében a bírónak mind a tényállás, mind pedig a jogi minősítés tekintetében el kell jutnia a meggyőződésnek egy olyan szintjére, amelyre már érdemi döntés alapozható”¹⁰ Ez fedi le az ítéleti bizonyosság fogalmát. A tényállás megállapítása, a jogilag releváns tények kiszűrése egy „speciális megismerési folyamat, amely során a bíró megismeri a külvilágban végbement eseményeket és történéseket.”¹¹ Ezt szolgálja a bizonyítási eljárás, amely a bírói megismerés sajátos formája. A tanulmány gondolati levezetése világosan vázolja a bizonyítás lényegét. „Ennek a megismerésnek a tárgyai ismeretlen múltbéli tények vagy események, amelyek minden esetben konkrét módon, a maguk egyediségükben jelennek meg.” A megismerés folyamatát egy „időbeli és térbeli közvetettség” jellemzi. „A bíróság a múltbéli eseményekről egy közvetítő közegen, a bizonyítékokon keresztül szerez tudomást”.¹² A távmeghallgatás útján lefolytatott bizonyítás során is ez a megismerési folyamat zajlik, amelynek célja, hogy a bíró közvetlenül, hiteles forrás alapján, jelenidőben tapasztalhasssa meg ezen tényeket.

A közvetlen megismerés kapcsán kitérek az észlelés és érzékelés pszichológiai fogalmára, amelyhez Dúll Andrea „A megismerési folyamatok alapjelenségei” című egyetemi jegyzetét használok fel.¹³ A közvetett észleléselméletek lényege szerint „a világ konstruktív észleléséhez mentális reprezentációra, tudásra, azaz sémákra van szükség, amelyek összekapcsolják az ingereket (külvilágot) a viselkedéssel.” Ez a megközelítés különbséget tesz az érzékelés (szenzoros folyamatok) és észlelés (percepció) között. Az érzékelés az érzékszervek által felfogott, külvilágból származó fizikai-kémiai ingerek befogadását jelenti, az „érzéklek az érzékszervektől az agyhoz érkező idegi információk, amelyeket az agy feldolgoz, elemez és integrálja a korábbi tapasztalatokba” (Sternberg, Roth). Ezzel szemben a közvetlen észlelés elmélete (ökológiai pszichológia) szerint az „észleléshez sémákra nincs szükség, mert az ember képes közvetlenül információt felvenni a világból a természetes fejlődés során kialakult perceptuális rendszerei útján”. (Gibson) Ebben a megközelítésben az észlelés elsősorban nem mentális mechanizmus, hanem a vizuálisan és egyéb észlelési modalitásokon (pl. látás, hallás) keresztül elérhető információ azonosítása az észlelő-környezet rendszer szintjén. (Szokolovszky, Dúll)” Arra nem

¹⁰ Kúria Összefoglaló vélemény 10. o

¹¹ Kúria Összefoglaló vélemény 10. o.

¹² Kúria Összefoglaló vélemény, 17-18.o.

¹³ Dúll Andrea: A megismerési folyamatok alapjelenségei, Oláh Attila: Pszichológiai alapismeretek, Bölcsész konzorcium, Budapest, 2006, 197-218. o

vállalkozom, hogy az ellentétes észleléseleméleti megközelítések kérdésében állást foglaljak, de az ebben foglaltakat érdemes felidézni a távmeghallgatással kapcsolatos jelenségek vizsgálatakor.

II.4. A távmeghallgatás jogelvi, alapelvi összefüggései

A távmeghallgatás kapcsán az első és legfontosabb *nemzetközi szinten* is deklarált alapjog a *tisztességes tárgyaláshoz való jog*. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) 6. Cikke¹⁴ deklarálja az e körbe tartozó jogokat és elveket, amely a távmeghallgatásra vonatkozó büntetőeljárás szabályozásban is megjelenik.¹⁵ A téma hazai alkotmányos gyökere az *Alaptörvény XXXVIII. cikkében*¹⁶ lefektetett *igazságszolgáltatáshoz való jogok* körében keresendő. Ezek a bírósági eljárások olyan alkotmányos garanciáit biztosítják, mint a *tisztességes eljáráshoz való jog*, a fair eljárás elve, a bírósághoz fordulás joga, a védelemhez való jog, a fegyverek egyenlősége, a nullum crimen sine lege nulla poena sine lege elve, az ártatlanság védelme vagy a jogorvoslathoz való jog, amelyek további részjogosítványokra bonthatók. A távmeghallgatás jogintézménye ezen a síkon legszorosabban a tisztességes eljáráshoz való joghoz kapcsolódik, de természetesen bármely alapjog értelmezést nyerhet a telekommunikációs eszköz használatával összefüggésben is.

Visszaulva a közvetlen észlelés pszichológiai alapjaira, a *közvetlenség elvét ehelyütt jogi kategóriaként* is megvilágítom. Tekintve, hogy a távmeghallgatások alkalmazására leggyakrabban a büntetőügyekben kerül sor, ezen elv tartalmát a büntetőeljárás szabályok fényében vázolom. A közvetlenség elve történetileg a személyi bizonyítékok létrejöttével, illetve értékelésével kapcsolatos emberi megismerés pszichikai törvényszerűségei és a pszichológia alapjain nyugszik.¹⁷ A közvetlenség elvének tartalma az 1896. évi Bűnvádi perrendtartás idejére kialakult, amelynek lényegét Hati Csilla használt cikkében Vámbéry Rusztem jogtudós munkájára¹⁸ hivatkozva ismerteti. A közvetlenség elve ezidőben a szóbeliséggel és nyilvánossággal együtt nyert értelmezést. Vámbéry szerint „A szóbeliség jelentősége abban állt, hogy a bíróság a felekkel szóbelileg érintkezett és ítéletét az előszóval előadott

¹⁴ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 6. Cikk 3. pont c) pont

¹⁵ A Be. Kommentár erre a cikkre hivatkozik a távmeghallgatás jogorvoslati rendszere kapcsán.

¹⁶ Alaptörvény XXVIII. cikk, (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

¹⁷ Hati Csilla „Büntetőeljárásunk történeti alakulása - különös tekintettel a közvetlenség elvének érvényesülésére, Büntetőjogi szemle, 2015/3. szám, 60. o.

¹⁸ Vámbéry Rusztem: A bűnvádi perrendtartás tankönyve. Harmadik kiadás, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1916. 58-60. o.

bizonyító anyagra alapította”, amelynek előnye, hogy az „hűbben adta vissza a történeteket, élénkebb benyomást gyakorolt a bíróságra, lehetővé tette a kétségek azonnali elosztatását, és gyorsabb eljárást biztosított...A közvetlenség elve ennél tágabb körű”, amelynek értelmében „a személyi és tárgyi bizonyítékok a bíróság érzéki észlelete alá esnek, s a bíróság a releváns tényekkel lehetőleg közvetlen érintkezésbe lép...A szóbeliség általában feltétele a közvetlenségnek. A közvetlenség elve folytán lehetővé válik a bíróság számára, hogy a törvényszéki lélektan által meghatározott elvi tételek aktuális igazságáról közvetlen meggyőződést szerezzen és annak megfelelően értékelje a bizonyítékokat.”¹⁹

Hati Csilla rámutat azonban arra is, hogy „az alapelvek történeti képződmények, korszakonként, alapvetően a politikai, jogi, társadalmi, történelmi változásokhoz igazodóan többé-kevésbé változó tartalommal jellemzik az országok büntetőeljárési rendszerét...”, amelyek „folyamatos formálódásban vannak.”²⁰ Álláspontom szerint a közvetlenség elvének tartalma ma is ugyanez, de megközelítése és jelentősége átalakult, ugyanis a jogfejlődésben más szempontok - az időszerűség és célszerűség - váltak elsődlegessé, amelyhez a technika fejlődése is kapcsolódik.

II.5. A kutatási témát érintő empirikus kutatások

A távmeghallgatásokon az eljárás résztvevői között számos interakció megy végbe, amelynek elődleges közvetítője a nyelv. A kutatás egyik vizsgálati tárgya a távmeghallgatásokon használt kommunikációs eszközök kérdésköre. Ennek kapcsán hivatkozom Vinnai Edina „Jog és nyelv határán”²¹ című munkájára, amelyben az első hazai jog és nyelv kutatások eredményeit mutatja be. A kutatás rendőrségi és bírósági kihallgatásokról készült hangfelvételek alapján tárta fel a laikus és professzionális beszédmod nyelvi jegyeit a bírósági eljárásban (is), továbbá vizsgálta, hogy a hatalom és kényszer jelenléte a diskurzusban milyen hatást gyakorolt a ténymegállapítás folyamatára.²² A kutatók megfigyelték, hogy az eljárás során többirányú intralingvális átfordítások mennek végbe mind a laikusok tájékoztatáshoz való jogával összefüggésben, mind a jegyzőkönyv megfogalmazás során, amelyek hatással vannak a ténymegállapításra, végső soron a döntéshozatalra. A kutatás rávilágított, hogy az eljárás résztvevői közötti diskurzusban milyen sok múlik a nyelvi megfogalmazáson, amelyet a laikusok ebben a helyzetben nem tudnak befolyásolni, míg a professzionális résztvevők azt meghatározzák. A jogalkalmazás nyelvi modelljének lényege szerint „a nyelvi kommunikáció

¹⁹ Hati Csilla: i. m. 61-62.o.

²⁰ Hati Csilla: i.m., 66. o.

²¹ Vinnai Edina: Jog és nyelv határán, Gondolat Kiadó, Budapest, 2017

²² Vinnai Edina i.m. 158.o.

hatékonyasága a ténymegállapítások hatékonyságának is feltétele, ezért törekedni kell a jogalkalmazásban a nyelvhasználati, pragmatikai törvényszerűségek tudatosítására, és a hivatalos személyeknek a nyelvi szempontokra is tekintettel kell(ene) a jogi eljárásokat lefolytatni.”²³ Ez szintén a tisztességes eljáráshoz való jog követelményeiben ölt testet, amelyben meg kell jelennie az érthetőség, ezen belül a kiszolgáltatottság csökkentése iránti követelményének. A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy „jogi szempontból sem lehet korrekt az eljárás, ha nyelvi, kommunikációs szempontból nem az.”²⁴ Kutatásomban ezekből az eredményekből kiindulva vizsgáltam, hogy a távmeghallgatások sajátos közegében ezek a folyamatok megfigyelhetőek-e, azzal az alapvető különbséggel, hogy vizsgálódásomat eltérő nézőpontból, kifejezetten a jogalkalmazó szemszögéből végeztem, a kritikai szemléletet nélkülözve.

A felhasznált empirikus kutatások körében utalok *Bencze Mátyás „Nincs füst, ahol nincsen tűz”*²⁵ című munkájára. A kutatás empirikus eszközökkel alapvetően arra kereste a választ, hogy az ártatlanság vélelmének elve viszonylatában a bírósági eljárásban a tényállás megállapításának milyen kritériumait dolgozta ki a gyakorlat. A kutató ebből a megközelítésből vizsgálta a bírák attitűdjét, foglalkozott a jelen dolgozat elméleti részeiben is hivatkozott megállapításokkal, így a bizonyítás, a ténymegállapítás, az ítéleti bizonyosság kérdésével. Az általa alkalmazott kériőves módszerrel megkeresett gyakorló büntetőbírák válaszai alapján felhasználható adatokat kaptam a közvetlenség elvének vonatkozásában is. Így például hivatkozom a megkérdezett bírák azon álláspontjára, amely a Be. alapelveinek fontossági sorrendjére vonatkozott. A kérdőív által felsorolt 7 alapelv²⁶ közül míg a bírák többsége az ártatlanság elvét tartotta a legfontosabbnak, addig a szabály érvényesülésének legjobb biztosítékát jelentő közvetlenség elve az utolsó előtti helyen végzett²⁷. Ez az eredmény indikálja a közvetlenség elvének átalakulását érintő korábbi megállapítást.

²³ Vinnai Edina i.m. 158.o.

²⁴ Vinnai Edina i.m., 214-220. o.

²⁵ Bencze Mátyás: „Nincs füst, ahol nincs tűz” Az ártatlanság vélelmények érvényesülése a magyar büntetőbíróságok gyakorlatában, Gondolat Kiadó, Budapest, 2006

²⁶ Ezek a következők voltak: tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázása; az önvádra kötelezés tilalma; a bizonyítékok bírói értékelése; a vádlót terhelő bizonyítási kötelezettség; kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a vádlott terhére; a bizonyítási eszközök beszerzésének törvényessége; a bizonyítékok közvetlen bírói vizsgálata.

²⁷ Bencze Mátyás i.m. 142. o.

II.6. A bírósági távmeghallgatások technikai háttere, fizikai valósága

Az elmúlt évek kodifikációja során a jogalkotó a távmeghallgatás jogi kereteit törvényi és rendeleti szintű jogszabályokban, az egyes jogalkalmazó szervezetek saját belső szabályozóikban már lefektette. Figyelemmel arra, hogy jelen dolgozat empirikus kutatásra épül és jogszabályi rendelkezések ismételése, leírása nem célja, az egyes eljárási törvények részletszabályainak kimerítő ismertetését mellőzöm. A kutatás gyakorlati jelenségekkel foglalkozik, ezért hasznosabbnak érzem a *távmeghallgatások fizikai valóságát, műszaki/technikai rendszerét megismertetni*. Távmeghallgatáson a bíróság és az eljárás távollévő szereplője egyidőben, de földrajzilag más helyen van jelen, közöttük a kölcsönös összeköttetést műszaki/technikai eszközök biztosítják. Az eljárási törvények - lényegében egyezően - határozzák meg a távmeghallgatás technikai/műszaki feltételeket. Így a távmeghallgatás elrendelésére akkor kerülhet sor, ha a tárgyalás kitűzött helyszíne (ahol a bíró jelen van) és az elkülönített helyszín (ahol a távollévő meghallgatott van jelen) között az összeköttetés közvetlenségét a mozgóképet és hangot egyidejűleg továbbító eszköz biztosítja²⁸; más megfogalmazásban, az összeköttetés közvetlenségét és kölcsönösségét kép- és hangfelvétel, vagy hangfelvétel továbbítása biztosítja²⁹. Mára elmondható, hogy a távmeghallgatások tárgyi/technikai feltételei a bíróságokon rendelkezésre állnak. Ez a gyakorlatban egy zárt láncú, tárgyalótermi kép- és hangrögzítésre alkalmas informatikai rendszer (ú.n. VIA VIDEO rendszer) alkalmazását jelenti, amely a fizikailag távollévő személyek tárgyalási jelenlétét egyidejűleg biztosítja. „Ez a NISZ Zrt. VIKI projektjének része, egy hazai fejlesztésű központosított videokonferencia-plattform. A technikai háttér működtetése az állami, központi informatikai rendszereken, védett internetes hálózaton keresztül történik. Mára valamennyi járásbíróságon, törvényszéken, ítéletábrán és a Kúrián is kiépítésre került legalább egy tárgyalóteremben az egységes bírósági célra kialakított távmeghallgatási rendszer, amely összeköttetésben áll az államigazgatásban (büntetés-végrehajtási intézetek, a kormányhivatalok és a rendőrkapitányságok) felszerelt végpontokkal. Ez teszi lehetővé, az informatikailag védett hálózaton történő kommunikációt”³⁰. Lehetőség van továbbá arra, hogy a távmeghallgatást szervező hatóság/bíróság „meghívására” az eljárási szereplők (szakértő, jogi képviselők, felek, bizonyos esetekben ma már a vádlott is) ún. „vak végpontról” egyéb külső, egyidejű kép- és hangfelvétel

²⁸ Pp. 623. §

²⁹ Be. 120.§ (2) bekezdés

³⁰ Kékedi Szabolcs i.m. 316. o.

közvetítésére alkalmas alkalmazás útján csatlakozzanak a zárt hálózathoz³¹. Erre a jogszabályokban rögzített feltételek teljesülése esetén, bírói döntés alapján van lehetőség. Lényeges és garanciális jelentőségű eleme a rendszernek, hogy a távmeghallgatásról automatikusan kép- és hangfelvételt készül, amelynek gyakorlati jelentősége van a jegyzőkönyvezés³² vonatkozásában. A kutatás szempontjából érdekes a *távmeghallgató rendszerrel felszerelt tárgyalók fizikai valósága*, amely önmagában is alkalmas egyfajta pszichés hatás kiváltására. A tárgyalóterem berendezése, elrendezése egyébként is megjeleníti az igazságszolgáltatás hatalmi jellegét. A belépő azonnal szembesül az itt zajló folyamatok jelentőségével, súlyával (gondolok itt például a bírói pulpitusra, a felette elhelyezett címerre, az eljárási szereplők helyének kötöttségére, vádlottak padjára etc.). Ehhez társul a távmeghallgatáshoz szükséges műszaki felszerelés, amely a tárgyaló látványát uralja, miliójét meghatározza (a tárgyaló valamennyi szegletét átfogó kamerák, falra szerelt szélessávú képernyők, mikrofonok). Ez alkalmas lehet arra, hogy egyrészt az itt megjelentek laikus résztvevőkben a fent említett hatalmi hatást erősítsék, a professzionalitás és fontosság érzetét fokozzák, egyúttal bennük további frusztrációt és szorongást is okozhat.

III. A kutatás alapkérdései és hipotézis

III.1. A kutatási kérdések

Mindenekelőtt, nem vitatom és alapvetésnek tekintem, hogy a bírósági távmeghallgatásokon a közvetlenség elve a tisztességes eljáráshoz való jog részeként nem sérül, még ha pszichológiai síkon másképp is nyilvánul meg. *A közvetlenséget a távmeghallgatással összefüggésben nem kizárólag jogelvi értelemben használok, hanem annak köznapi pszichológiai jelentéstartalmával is.* A kutatás a távmeghallgatások jelenségeinek leírását célozta. Arra kerestem a választ, hogy a bírósági „távmeghallgatások” útján tartott tárgyalásokon a telekommunikációs eszköz használata hogyan hat a tárgyalás közvetlenségére, a tárgyalóteremben lezajló megértési és észlelési folyamatokra, ezek érinti-e a jogalkalmazói feladatok ellátását, befolyásolja-e a bíró személyes meggyőződésének kialakulását, ezáltal áttételesen a döntéshozatalt. Céлом az volt, hogy bemutassam a bírósági távmeghallgatások gyakorlati tapasztalatait és mindezt a jogalkalmazó szemszögéből tegyem. Ez alapján feltárjam a

³¹ Pp. 623.§ (2), (3), Be. 126/A. §, jelenleg erre használatos alkalmazás a Skype for Business

³² Így a Be. 125.§ (2) bekezdése kifejezetten előírja, hogy telekommunikációs eszköz használata esetén - ha jogszabály kivételt nem tesz - a felvételt rögzíteni kell. Ügyviteli szempontból a felvétel a bírósági irat részévé válik, és mint ilyenre, az általános iratbetekintési, másolatkiadási jog irányadó.

távmeghallgatás gyakorlatban megnyilvánuló sajátosságait (ha egyáltalán léteznek), felmérjem azok jogalkalmazásra és jogalkalmazóra gyakorolt esetleges hatásait, végül megkísérlem azonosítani a jogalkalmazó eszköztárát, amely a közvetlenség érvényesülésének minőségi fenntartását szolgálhatják.

Kutatás alapkérdései tehát a következők:

- 1/ A távmeghallgatások hogyan hatnak a bírósági tárgyalások közvetlenségére jogi és pszichológiai értelemben (ha ugyan hatnak)?
- 2/ Milyen sajátos jelenségek figyelhetők meg a távmeghallgatásokon a jogalkalmazó tapasztalatai alapján (ha egyáltalán vannak ilyenek)?
- 3/ Amennyiben megfigyelhetők ilyen sajátosságok, azok bármilyen módon befolyásolják-e a jogalkalmazást, illetve magát a jogalkalmazót?
- 4/ Végül utóbbi kérdéssel összefüggésben milyen eszközöket használ-e a jogalkalmazó a távmeghallgatáson a közvetlenség hatásfokának fenntartására (ha egyáltalán van rá szükség)?

III.2. A kutatási hipotézis

Problémafelvetésem alapja az, hogy a bíró a távmeghallgatáson ténylegesen és fizikailag távolabb kerül az „embertől”, miközben formálisan az ügy elintézéséhez és megoldásához közelebb. A digitális eszköz beiktatásával megvalósuló kommunikáció általános természetéből fakadóan az így végbemenő észlelési és megértési folyamatok „de facto” - ha nem is közvetett, de - közvetített módon mennek végbe. Ez szükségszerűen hatással van az ítéleti bizonyosságot kereső bíróra is, akinek az ily módon beszerzett bizonyíték alapján kell kialakítania személyes meggyőződését, elvégeznie a tényállásmegállapításhoz szükséges értékelő tevékenységét, végső soron megalapoznia döntését. Ezzel együtt bizonyosnak tekintem, hogy a bíró a feladatát így is maradéktalanul ellátja a törvényi előírásoknak megfelelően, és képes az ítéleti bizonyosság szintjét elérő kétségtelen meggyőződését kialakítani, de a hagyományos, térben és időben is egybeeső, személyes jelenléttel lefolytatott tárgyalásokhoz képest mindezt sajátos körülmények között - adott esetben kihívásokkal szembesülve - teszi. Számos ilyen személyi és tárgyi jellegű körülmény elképzelhető. Így például valamennyi szereplő objektíve kiszolgáltatott a technikának, amelyre a jogalkalmazónak nincs tényleges ráhatása. Esetleg számolni lehet azzal is, hogy a meghallgatottak - pusztán azáltal, hogy nincsenek egy térben a jogalkalmazóval és a telekommunikációs kapcsolat közvetített jellegű, amelynek tudatában is vannak -

hajlamosabbak lehetnek a rövidebb, tömörebb válaszadásra, illetve szavahihetőségük és igazmondásuk tekintetében negatív irányba mozdulnak. Mindez eredményezheti azt, hogy a bíró az anyagi igazságtól távolabb kerül és az ítéleti bizonyosság eléréséhez kevesebb vagy „gyengébb” információt kénytelen felhasználni. Természetes, hogy a bíró a tárgyalóban - akár távmeghallgatásról beszélünk, akár személyes jelenlétről - folyamatosan figyel, vele szemben elvárás, hogy az esetleges zavarokat észlelje és azonnal kezelje. Ez egyebekben szakmai kompetencia, így adottnak tekintendő. Azonban a távmeghallgatás sajátos körülményei és a már jelzett nehezített észlelési potenciál őt is érintheti, bizonyos értelemben fokozott nyomás alá helyezhetik. *Mindezek alapján a kutatás hipotézise az, hogy a távmeghallgatáson a telekommunikációs eszköz használata - legalábbis pszichológiai síkon - sajátosan hat a tárgyalás közvetlenségére, amely egyfajta többletkihívást jelent a jogalkalmazó számára is, mindez pedig hatással lehet a bizonyításra, legalábbis annak módjára.* Ez pedig a tárgyaló bírót arra is készítheti, hogy a hagyományos tárgyaláshoz képest gyakrabban, esetleg nagyobb mértékben éljen kommunikációs és nyelvi eszközökkel a közvetlenség fenntartása érdekében.

IV. A kutatás módszertana

A kutatásban elsősorban nem a bírói döntéshozatal tartalmi mélységeire koncentráltam, még ha helyenként feszegettem is a távmeghallgatással kapcsolatos összefüggéseket, hanem inkább egy pillanatképet kívántam készíteni. A kutatási témát a jogalkalmazó szemszögéből közelítem meg, megállapításaimat tapasztalataikra, véleményükre alapítom. Abból indultam ki, hogy a jogalkalmazó a megfelelő szakmai kompetenciák birtokában van, emellett kellő tapasztalattal rendelkezik ahhoz, hogy a kutatás hiteles forrása legyen. Ebből adódóan célcsoportnak bírákat/bíróügyi titkárokat, ügyészeket/alügyészeket és ügyvédeket tekintettem. Őket a Miskolci Törvényszék illetékességi területén volt lehetőségem elérni, amely a kutatás területi hatókörét meghatározta, így mintavételem reprezentatívnak nem tekinthető. Kérdésfelvetéseim, megállapításaimat saját gyakorlati tapasztalataim is befolyásoltak, hiszen bírósági titkárként magam is tartottam már távmeghallgatást, de többször voltam jelen ilyen tárgyaláson az elkülönített helyszínen jelenlévő bírósági titkárként. Ezen alkalmak tapasztalatait adatnyerés céljából nem használtam fel, de szükségesnek éreztem feltárni, hogy a témához és a célcsoportához viszonyított kapcsolatom közelinek mondható, amelyet egyfajta „bennfentesség” (esetleg elfogultság) jellemezett.

A kutatás kiindulópontjaként szabadon elérhető statisztikai adatokat használtam. A mintavételi eljárásban strukturált interjút alkalmaztam, annak érdekében, hogy kérdéseimre gyorsan és lehető legnagyobb minta felhasználásával kapjak választ. A *mérési eszközként* egy zárt végű kérdésekből álló kérdőívet állítottam össze, amelynek kérdéseit kritikai szemlélet nélkül, a gyakorlatot támogató látásmóddal fogalmaztam meg. A kérdőívet internetes alkalmazással készítettem azzal a céllal, hogy a lehető legrövidebb idő alatt a legszélesebb körben elérjem, amelyet valamennyi célcsoportba tartozó szakembernek megküldtem. A kitöltés önkéntes és anonim volt. A módszer összességében nagyobb számú minta beszerzését tette lehetővé, ugyanakkor nem engedett teret az esetleges fogalmi pontatlanságok vagy félreértések tisztázásnak, visszakérdezésnek, magyarázatnak. A kérdőív elején a kitöltő szakmai adottságaira, beállítódására, majd a jogalkalmazó gyakorlati tapasztalataira, attitűdjére, véleményére voltam kíváncsi. A kérdőív túlnyomóan feleletválasztással megválaszolható kérdésekből állt, amelyet a kitöltő szabad szöveggel kiegészíthetett. A célcsoport elérésére a szükséges kutatási engedélyek beszerzését követően volt lehetőségem. A kérdőívek kiküldésében segítségemre volt a bíróság és az ügyészség³³, az ügyvédek email útján közvetlenül kerestem meg³⁴. A kutatás időbeli korlátozottsága miatt a kérdőívek viszonylag rövid ideig (1-2 hétig) voltak elérhetőek a célcsoport számára, a kitöltésre 2022. március 30. napjáig volt lehetőség.

V. A kutatás eredményei

A kérdőíves felmérés összességében eredményes volt, a kollégák várakozásomon felüli számban éltek a kitöltés lehetőségével. A válaszokat több szempont, változó szerint értékeltem, az azonos vagy egymást kiegészítő kérdések esetén azok összefüggéseit megkíséréltem feltárni. Értékeltem a hasonló típusú kérdésre adott válaszok arányát, kimutattam az egyes változókkal összefüggésben adott leggyakrabban említett válaszokat, amelyből következtetéseket vontam le hipotézisem alátámasztására. A kérdőívek az egyes kérdések kapcsán teret engedtek a szabadszöveges válaszadásra, így a megkérdezettek személyes véleménye, illetve meggyőződése is láthatóvá vált. A vizsgálat eredményeit először számszerűen összegeztem, majd minőségi értékelést végeztem a távmeghallgatások és közvetlenség viszonya, a távmeghallgatások sajátosságai és hatásai, a

³³ Miskolci Törvényszék, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség

³⁴ Ennél fogva őket kisebb számban sikerült elérnem.

jogalkalmazó által alkalmazott kommunikációs technikák, végül a jogintézménnyel kapcsolatos vélekedések tekintetében.

V.1. A kérdőíves kutatás számszerű eredményei

A kérdőívekre összesen 54 válasz érkezett, amely igen eredményesnek mondható. Ezek eloszlása *jogalkalmazói csoport szerint* a következő volt. A kérdőívet legnagyobb arányban 46,3 %-ban az ügyészség képviselői töltötték ki, szám szerint 25-en. Ezt követték a bírák/bírószági titkárok 35,2 %-ban 19 válasszal. Legkisebb arányban 18,5 %-ban ügyvédek válaszoltak 10-en. Úgy vélem, hogy ennek hátterében az az egyszerű tény állhatott, hogy a kérdőív az ügyészség számára volt leghosszabb ideig elérhető, ahol a szakterület jellegénél fogva a szakemberek gyakran vesznek részt távmeghallgatáson, de előfordulhatott az is, hogy az esetleges passzivitás mögött az állt, hogy a megkérdezett - bármely hivatásrend tagja is - nem érezte magát kompetensnek a témában vagy érdemi válasszal nem szolgálhatott. Összességében megállapítható, hogy a válaszok elegendőek voltak ahhoz, hogy a jelen kutatás keretei között következtetéseket vonjak le.

A megkérdezettek szakmai tapasztalata tekintetében a *hivatásban töltött gyakorlati időt* határoztam meg változóul. A válaszadók legnagyobb arányban, 21-en (38,9 %-ban) 20 évnél régebben dolgoznak szakterületükön, ezt követően 13-an (24,1 %-ban) 10-15 év közötti, 11-en (20,4 %-ban) 15-20 év közötti, 4-en (7,4 %-ban) 5-10 év közötti, 4-en (7,4 %-ban) 3-5 év közötti tapasztalattal rendelkeztek, míg 1 kitöltő (1,9 %-ban) 0-3 év közötti szakmai tapasztalattal rendelkezett. Ez alapján a kérdőív kitöltésére túlnyomóan a hosszabb tapasztalattal rendelkező szakemberek válaszoltak.

A válaszadók *távmeghallgatással kapcsolatos érintettségét* részben az általuk gyakorolt *szakterület*, illetve az *elmúlt egy évben részvételükkel lefolytatott távmeghallgatások száma* alapján kíséreltem meg azonosítani. A válaszadók közül legtöbben 37-en büntető/büntetés-végrehajtási, ezt követően 24-en polgári, 7-en szabálysértési, 2-en munkaügyi/közigazgatási ügyszakban járnak el. Az elmúlt egy évben 35-nél több távmeghallgatáson 7-en vettek részt, 26-35 között egy válaszadó, 16-25 között 9-en, 6-15 között 23-an, 1-5 között 14-en vettek részt. Az adatok összehasonlításával megállapítható volt, hogy a legtöbb távmeghallgatáson eljáró válaszadó büntető/büntetés-végrehajtási ügyszakban dolgozik és 15 évnél hosszabb gyakorlattal rendelkezik.

V.2. Távmeghallgatás és közvetlenség

A távmeghallgatások és közvetlenség viszonyában a válaszadók álláspontját két állításon keresztül vizsgáltam. Az *első esetben* a megkérdezetteknek el kellett dönteniük, hogy egyetértenek-e a felsorolt állításokkal és álláspontjukat megindokolhatták. Majdnem minden megkérdezett foglalkozott azzal az állítással, hogy „A bírósági távmeghallgatásokon a telekommunikációs eszköz használata a tárgyalás közvetlenségét érinti.” Az 53 válaszadó többsége, 32 személy egyetértett ezzel, míg 20-an nem, 1 kitöltő nem válaszolok opciót töltött ki csatlakozva a kérdéssel nem foglalkozókhoz. 25-en válaszukhoz szabadszöveges kiegészítést is tettek, amely minőségi értékelést is lehetővé tett. Az állítás szándékosan nem adott iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a közvetlenség fogalmát miként kell értelmezni, a válaszadók nem lehettek tisztában azzal, hogy a kutatás ezt a fogalmat nem kizárólag és nem szigorúan csak jogelvi síkon értelmezi, hanem különbséget tesz annak pszichológiai együtthatói tekintetében. Ennek ellenére a válaszokhoz fűzött magyarázatok alapján arra lehetett következtetni, hogy a válaszolók maguktól érzékeli ezt a különbséget, így eltérő irányú válaszokat kaptam attól függően, hogy a közvetlenséget jogelvi síkon vagy az annak alkotóelemét képező pszichológiai jegyek mentén értelmezték. Valamivel többen adtak magyarázatot válaszukra azok, akik az állítással egyetértettek, vagyis szerintük a távmeghallgatás a tárgyalás közvetlenségét érinti. Ők a közvetlenség pszichológiai vetületére fókuszáltak. Magyarázatként leginkább a technikai közvetítőrendszer észlelésre gyakorolt hátrányos hatásait jelölték meg. E körben - többek között - a személyek felismerhetőségére, metakommunikáció leolvashatóságára, szembesítések eredményességére, kérdések érthetőségére, reakciók láthatóságára, halláskárosultak és idősek vonatkozásában a szájról olvashatóság és az artikulálás fontosságára, polgári ügyben a bíró személyes jelenlétének pszichés nyomatékára hivatkoztak. Megemlítsre érdemes az a markáns vélemény, amely szerint „A távolság, illetve a táv-ság ellentétes a közvetlenséggel, amolyan ál-közvetlenség, mű-közvetlenség.” Ezek mind olyan jelenségek, amelyek a közvetlenség pszichológiai alkotóelemeire utalnak. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy egy esetben a válaszadó úgy egészítette ki egyetértő válaszát, hogy „de az nem sért alapjogot.”, amely egyértelmű jele annak, hogy a távmeghallgatás közvetlenségre gyakorolt hatását nem jogi kategóriaként értelmezi.

Az egyet nem értő válaszolók valamennyivel kevesebben voltak. Álláspontjuk szerint tehát a *távmeghallgatás a tárgyalás közvetlenségét nem érinti*, azt az egyidejű jelenlét (kapcsolat), a személyes kikérdezhetőség és válaszadás lehetősége, a reakciók valós idejű észlelhetősége garantálja, így nincs jelentősége a személyes jelenlétnek. Kiemelésre érdemesnek tartom azt a választ, ahol a válaszadó úgy fogalmazott, hogy *„a távmeghallgatás a felek számára hátránnyal nyilván nem jár, de a személyes jelenlét mégis jobban alkalmas bizonyos le nem írható meggyőződés kialakítására”*. Ez arra utal, hogy a jogalkalmazó szubjektuma - az állítás ellenére - mégis érzékeli a közvetlenség érintettségét. Ezek a válaszadók a közvetlenséget szigorúan jogelvi síkon értelmezték. Mindazonáltal nem gondolom, hogy a szinte azonos arányú magyarázatok alapján arra kellene következtetnünk, hogy a válaszok ellentétben állnak egymással. Ebből sokkal inkább az rajzolódik ki, hogy a távmeghallgatás a közvetlenség pszichológiai síkját mindenképpen érinti, ez azonban nem jelenti a közvetlenség jogelvének sérelmét.

Ugyanezt a megállapítást támasztották alá a *második állítással* kapcsolatos válaszok, amelyben a *távmeghallgatáson és a személyes jelenléttel lefolytatott bizonyítás összehasonlítását* kértem a válaszadóktól, a hangsúlyt a bizonyításra helyezve. Erre a kérdésre ugyanúgy 53 válasz érkezett. Legmagasabb arányban, 19-en vélték úgy, hogy *távmeghallgatás útján a bizonyítás felvétele ugyanolyan, mint a személyes jelenléttel lefolytatott tárgyaláson*. Válaszukat mindössze 5-en indokolták, jellemzően azzal, hogy a valós idejű kapcsolat, a megfelelő technikai feltételek zökkenőmentes bizonyítást tesznek lehetővé, így az ugyanúgy folyik, mint személyes jelenlét esetén. Egy válaszadó utalt arra, hogy *„kétségtelenül más légkör”*, de ez a bizonyítást nem befolyásolja. A válaszadók közül ugyanakkor 15-en *nehezebbnek ítélik meg a távmeghallgatás útján lefolytatott bizonyítást*. Nyolc indokolt válasz alapján ezeknek az az oka, hogy a kommunikáció, az észlelés (látás, hallás), a megértés nehezebb, a technikai feltételek még nem adóttak, az online információátadás csökkent hatékonyságú, információk vesznek el, vagy a „betanult” nyilatkozatokat könnyebb előadni, illetve a résztvevők magatartását vezető „tárgyalótermi milieu” hiányzik. A *távmeghallgatásos bizonyítást mindössze másnak ítélték meg* 11-en, közülük 2-an fűztek magyarázatot válaszukhoz. Az egyik válaszadó azt jelölte meg, hogy a technikai eszköz az észlelés egy részét kizárja. A másik olyan új jelenséget is felvetett, amely az eddigiekben nem jelent meg. Ő a bizonyítás másságát összefüggésbe hozta azzal, hogy a „laikus résztvevők furcsán, kiszolgáltatottnak érzik magukat, különösen a távmeghallgatás elején, amíg a helyzetet nem látják át, majd azt „megszokják”. Ez a

bizonytalanság szakemberek (szakértők) vagy tapasztalattal rendelkező személyeknél nem érzékelhető, ők rugalmasan kezelik a helyzetet.” A *bizonyítást távmeghallgatás útján könnyebbnek* ítélték meg 6-an. A 3 részletes választ adó személy ennek indokaként a földrajzi távolságok áthidalását, a költséghatékonyságot, egyszerűséget, egyikük a egészségügyi biztonságot is, illetve azt jelölte meg, hogy fogvatartott személyek szállítása kihagyható. Ketten nem válaszoltak a kérdésre.

A két állítással kapcsolatos válaszokból érdekes minta rajzolódik ki. Egyfelől *ugyanúgy a válaszadók többsége gondolja, hogy a távmeghallgatás a tárgyalás közvetlenségét érinti, mint ahogy azt is, hogy a bizonyítás a távmeghallgatás útján ugyanolyan, mint személyes jelenlét mellett.* Ennek magyarázata lehet, hogy a válaszadók más irányból, esetleg más fogalmi síkon közelítették meg a közvetlenség és a bizonyítás fogalmát. A közvetlenség elvontabb fogalom, és mint láthattuk a válaszadók ösztönösen jogi és pszichológiai jegyeket is kapcsoltak hozzá, míg a bizonyítás alatt a konkrét eljárási keretek között lefolytatott eljárási cselekményre fókuszáltak. Mindezzel együtt álláspontom szerint ezek az eredmények egymást kiegészítve értelmezendők.

V.3. A távmeghallgatások sajátosságai

A kutatásban megkíséreltem azonosítani a távmeghallgatások tárgyi és személyi jellegzetességeit. A kérdéseket/állításokat elsősorban saját tárgyalási tapasztalataim alapján állítottam össze. Ennek során arra törekedtem, hogy konkrét és gyakorlati következtetések levonására alkalmas válaszok érkezhessenek, amelyek megalapozzák a jogalkalmazóra gyakorolt hatások vizsgálatát. A válaszadók előre megadott lehetőségek közül választhattak, emellett volt lehetőségük egyéb válasz megfogalmazására is, de ezzel csekély számban éltek. A tárgyi és személyi jellemzőket két csoportba rendeztem, azokat összefoglalóan „technikai/műszaki” és „emberi” jelenségnek neveztem. A válaszadók választásuk szerint példákat is írhattak a megjelölt jelenséggel összefüggésben. A kérdésekre 53 válasz érkezett.

E körben elsőként arra voltam kíváncsi, hogy a megkérdezettek *tapasztaltak-e bármilyen különbséget a távmeghallgatások és a személyes jelenléttel lefolytatott bírósági tárgyalások/meghallgatások között.* A válaszadók nagy többsége, 22 fő technikai/műszaki és emberi jelenségek körébe eső különbséggel is találkozott, 16-an csak műszaki és 3-an csak emberi jellegű különbséget tapasztaltak, 9-en semmilyen

különbséget nem tapasztaltak, míg 2-en egyéb választ adtak a korábbi kérdéseknél kifejtettekre visszaautalva. Egyikük kiemelte, hogy bizonyos terhelteknél (pl. nagyothalló) a távmeghallgatás nem vagy nehezen volt használható, másikuk a technikai nehézségre, illetve arra utalt, hogy bizonyos esetekben a bírói meggyőződés kialakítása személyes jelenlétnél könnyebb. Vélekedésem szerint tartalma szerint az első egyéb válasz tulajdonképpen inkább a személyi jellegű különbségek körébe, míg a második válasz mind technikai, mind személyi jellegű különbségek körébe tartozhat.

Második lépésben a lehetséges *technikai/műszaki jelenségekre* voltam kíváncsi. A válaszadók közül legtöbben, 34-en a „*kapcsolat létrehozatalának nehézségét, megszakadását*” tapasztalták, 17-en jelölték a „*kép- vagy hangkapcsolat minőségének ingadozása, amely a folyamatos kommunikációt (pl. kérdés vagy válasz meghallását/megértését) zavarta*” választ, 13-an „*nem találkoztak*” a felsorolt problémákkal, 10-en megjelölték az „*informatikai szaktudás vagy jelenlévő szakszemélyzet hiányát*”, 1 fő nem válaszolt. A válaszadók közül 7-en példát is írtak a felmerült problémára. Többen úgy tapasztalták, hogy a kapcsolat létrehozatalának nehézsége jellemzően a távmeghallgatás beindulásának időszakában volt jellemző, a hibák többnyire magától (újraindítás, szünetelés után) helyreálltak, illetve említették az összeköttetés megszakadását vagy a hangkapcsolat rossz minőségét is.

A távmeghallgatásokhoz kapcsolódó „*emberi jelenségek*” az esetleges pszichológiai vonások miatt bírtak kiemelkedő jelentőséggel. A válaszadók a saját gyakorlatomban tapasztaltak alapján megjelölt, életszerű lehetőségek közül választhattak. A felsorolt jelenségek a *meghallgatott* személyekkel összefüggésben kerültek meghatározásra, amelynek az is célja volt, hogy az ebből eredő bizonyítási nehézségekre is következtethessenek. Fontos kiemelni, hogy a megkérdezettek azt az instrukciót kapták, hogy *a felkinált jelenségeket a személyes jelenléttel tartott tárgyláson tapasztaltakhoz képest értelmezzék*. A megkérdezettek többségben, 22-en válaszolták azt, hogy „*nem találkoztak*” a felsorolt jelenségekkel. 14-14-en tapasztalták a „*meghallgatott személy nagyobb fokú értetlensége, inadekvát válaszait*” és a „*meghallgatott személy rövidebb, tömörebb válaszadását*”, 10-en találkoztak a „*meghallgatott személy figyelmének gyorsabb lankadásával, koncentrációs nehézségével*”, 5-en észlelték a „*meghallgatott személy nagyobb fokú zavarát, izgatottságát, idegességét*”, 4-en megjelölték a „*meghallgatott személy flegmatikus vagy nem együttműködő hozzáállását*”, 1-1 válasz érkezett „*meghallgatott személy „igen/nem”, „nem emlékszem” jellegű válaszainak nagyobb fokú*

gyakorisága” és a „meghallgatott személy gyakoribb rendzavarása (pl. beleszólás, véleményezés, elkülönített helyszín engedély nélküli elhagyása, bíróság méltóságának megsértése etc.)” opcióra. Senki nem tapasztalta a „meghallgatott személy „túlbuzgó” vagy fokozottan megfelelni akaró hozzáállását”. Ketten nem válaszoltak. A válaszadók közül 4-en vállalták, hogy példát is megosszanak. Így beszámoltak arról, hogy az elkülönített helyszínen nehezen értik meg az ügyfelek, hogy a tárgyalást a képernyőn látható bíró vezeti és nem a teremben kötelezően jelenlévő bírósági dolgozó, akivel keresik a személyes kontaktust, így a velük egy térben tartózkodó „kvázi felügyelő” személyhez beszélnek. Hasonló jelenséggel találkozott egy kolléga, amikor a meghallgatott személy számára nem volt egyértelmű, hogy a kérdést hozzá intézték, ezért azt újból fel kellett tenni. Tanulságos az a tapasztalat, amely arról szólt, hogy sok vádlottas ügynél, több órás tárgyalás esetén előfordult többször is, hogy a vádlott a bírói kérdésre nem tudott válaszolni, maga mondta a bíróságnak, hogy „ő ezt nem tudja követni”, illetve többször fordult elő olyan is, hogy a kamerába nézett az illető, de nem tudta, hol tart a tárgyalás.

Ennél a kérdésként fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a válaszadóknak a felsorolt jelenségeket a személyes jelenléttel tartott tárgyalásokhoz kellett viszonyítaniuk. Ebből eredően az az eredmény, hogy többségében nem találtak a felsorolt jelenségekkel, csupán annyit jelent, hogy *ezek a jelenségek nem fordulnak elő gyakrabban* a személyes jelenléttel tartott tárgyalásokhoz képest. Az eredmények összességében azt mutatják, hogy a távmeghallgatások hordoznak sajátos jegyeket a személyes tárgyaláshoz képest, mind tárgyi, mind emberi vonatkozásban, ha nem is szignifikánsan. Valamennyi résztvevő passzív alanya a technikának, így bizonyos értelemben annak kiszolgáltatott, emellett a jogalkalmazó szembesül a meghallgatottak személyében rejlő körülményekkel, még ha a személyes jelenléttel tartott tárgyaláshoz képest nem is fokozott mértékbe. Meg kell jegyezni, hogy e körben pusztán a jogalkalmazó által tapasztaltakra derült fény, arra nem, hogy a jogalkalmazó miként éli meg ezeket a jelenségeket, vagyis ezen jelenségek kapcsán mi zajlik le benne.

V.4. Távmeghallgatásokon használt kommunikációs eszközök

A távmeghallgatáson megjelenő sajátos tárgyi és személyi jelenségek tehát zavarokat okozhatnak a tárgyaláson zajló észlelési és megértési folyamatokban. Kiindulva abból, hogy a jogalkalmazónak az esetleges zavarokat azonnal fel kell ismernie és kezelnie, a kutatás vizsgálta, hogy a jogalkalmazó

ezeket milyen nyelvi eszközökkel oldhatja fel, hiszen ehhez elsődlegesen a nyelv eszköze áll rendelkezésére. Itt utalok vissza a hazai jog és nyelv kutatások eredményeire, amelyek felhívták a figyelmet a tárgyalási nyelvhasználat fontosságára. A vizsgálat kiindulópontja az volt, hogy a jogalkalmazó alapvetően jó nyelvi készséggel rendelkezik, munkája során gyakran és sokféle nyelvi jelenséggel, megértési zavarokkal találkozik. E tárgyban először arra voltam kíváncsi, hogy a jogalkalmazó a *távmeghallgatásokon gyakrabban használja-e a felsorolt kommunikációs technikákat a személyes jelenléttel lefolytatott tárgyalásokhoz/meghallgatásokhoz képest*. A legtöbben, 16-an azt válaszolták, hogy a *„kérdések, jogi tájékoztatások egyszerűsítésével, közérthetőbb megfogalmazását”* gyakrabban alkalmazzák, 14-en érezték úgy, hogy a *„kérdéseket gyakrabban kell átfogalmazniuk, megismételniük”*. 12-en a *„nem válaszolok”* opciót jelölték meg, amelynek az lehetett az oka, hogy a kérdőív itt - hibásan - nélkülözte a nem használok gyakrabban lehetőséget, így ezek a válaszok inkább ekként értékelendők, miként a szabadszöveges kiegészítésnél páran ezt jelezték is. *„Zárt végű (azaz igen-nem, illetve egy-két szóból álló tényszerű válaszokat előrevetítő) kérdések”* gyakoribb használatát 3-an jelezték. A szabadszöveges válaszok zömében azt erősítették meg, hogy a *jogalkalmazó a felsorolt kommunikációs eszközöket nem használja gyakrabban a személyes tárgyaláshoz képest, a válaszadók e téren nem érznek különbséget*. A pozitív választ adók körében megemlítették, hogy az ügyfelek értetlensége, illetve a technikai zavarok miatt fordul elő gyakrabban a kérdések megisméltése, az elhangzottak magyarázata, továbbá egy válaszadó említette meg, hogy a távmeghallgatáson „talán” hangosabban, lassabban, tagoltabban beszél, egyébként a kihallgatás stílusán, módján, menetén nem változtat.

Ezekkel összhangban érkeztek a válaszok a következő kérdésre is, amelyben arra voltam kíváncsi, vajon hogyan vélekednek arról a megkérdezettek, hogy egyáltalán *szükséges-e a távmeghallgatásokon sajátos kommunikációs megoldásokat/tárgyalási technikákat alkalmazni az esetleges észlelési, megértési zavarok feloldására vagy megelőzésére*. A válaszadók többsége, 26 fő úgy gondolja, hogy nem szükséges, míg 23-an úgy, hogy igen, 4-en nem válaszoltak. Az igennel válaszolók közül 10-en adtak részletesebb magyarázatot, páran javaslatot is tettek. Így visszatérően jelentkezett a közérthetőbb, érthetőbb, lassabb, artikuláltabb, tagoltabb beszéd követelménye, figyelemmel arra, hogy a résztvevők új szituációban vannak és az alkalmazkodásra időt kell biztosítani. Megfogalmazódott az is, hogy a jogalkalmazónak türelmesnek kell lennie. Javaslatként fogalmazódott meg a meghallgatott személy megszólítása a kérdésfeltevés előtt, a lassabb beszéd és az erősebb hangsúlyozás,

kérdezéstechnikai szempontból a rövid, gyorsabban megválaszolható kérdések alkalmazása, valamint egyes tájékoztatások képernyőn való szöveges megjelenítése. Egy válaszadó konkrét javaslat nélkül jelezte, hogy álláspontja szerint szükséges volna sajátos technikák alkalmazása, de megérzése szerint erre a résztvevők még nem tudtak felkészülni.

Mindez azt erősítette meg, hogy a jogalkalmazó általában figyelemmel van a közérthetőbb beszéd követelményével és rendelkezik azzal a képességgel, hogy felismerje a szükséges nyelvi korrekciók, átfordítások szükségességét, amelyeket alkalmaz is. Tisztában van a távmeghallgatások kommunikációs korlátaival - bizonyos értelemben ő is elszenvedője - amelyeket a rendelkezésre álló nyelvi eszköztárral tud korrigálni. E téren a válaszok alapján a jogalkalmazó tudatossága és törekvése nem kérdőjelezhető meg. Ez a kutatás arra nem adott lehetőséget, hogy a jogalkalmazó által használt nyelvi eszközök hatásosságát, eredményességét ellenőrizze, ehhez a kommunikációs csatorna másik végén álló laikus résztvevők körében - mint kontrollcsoportban - végzett felmérés tudna választ adni, de ez már egy másik kutatás témája lehetne.

V.5. A távmeghallgatások előnyei-hátrányai

A kérdőíves kutatás zárásul a célcsoportot a távmeghallgatások előnyeiről és hátrányairól kérdeztem meg, szabadszöveges válaszadási lehetőséggel, amellyel célom a véleményük, hozzáállásuk feltérképezése volt. Mindkét kategóriából 3-3-at jelölhettek meg. A kérdésre 40-en válaszoltak.

A válaszok mintázata hasonló volt. A felsorolt *előnyöket* a jogpolitikai célok szerinti, kifejezetten az eljárás lebonyolításával összefüggő, valamint az eljárás résztvevőinek személyéhez kapcsolódó jellegük szerint csoportosíthatjuk. Előnyként leggyakrabban a költségcsökkentés, időszerűség jelent meg, ahogy többször hivatkoztak a garanciális szempontokra (tanú védelme) is. Kifejezetten az eljárás lebonyolításával (ügy elintézhetőségével) kapcsolatosan fogalmazódott meg a fizikai távolságok áthidalása, a váldottak/felek jelenlétének könnyebb biztosítása, személyes megjelenés akadályozottságának feloldása, a meghallgatni kívánt személyek megjelenési hajlandósága, elhangzottak pontos rögzítése (amely garanciális elemként is felfogható a távmeghallgatásról készült kép- és hangfelvétel folytán), továbbá az, hogy a bv.intézetekből az átszállítások kikerülhetőek, de utaltak arra is, hogy egyes ügytípusoknál és egyes személyeknél nincs érdemi különbség a személyes

jelenléthez képest. Az eljárás résztvevőinek személyével hozható összefüggésbe a rugalmasság, kényelem, egészségügyi biztonság, ügyfélbarát jelleg. A jogalkalmazó a jelen dolgozatban feltárt jelenségeket jellemzően a hátrányok körében sorolta fel, amely visszaigazolta a kutatási kérdések létjogosultságát. Másrészt azt is látni kell, hogy a válaszadók mire ehhez a kérdéshez elérték, a többi kérdésre már válaszolták, a témát átgondolták és ez bizonyos értelemben véleményüket keretezte. A leggyakoribb és legkézenfekvőbb *hátrányként* a válaszadók a műszaki-technikai problémákat, az ezzel járó idővesztéseket, a rendszer kapacitásainak végeségét (lefoglalható tárgyalók száma, foglalások nehézségei, több résztvevő bekapcsolódásának korlátozottsága) és azt jelölték meg, hogy az eljárás kiszolgáltatott a technikának. Többen értékelték hátránynak a kommunikációs, megértési zavarokat, észlelés korlátozottságát. A téma mélyebb rétegeihez vezetnek azok a válaszok, amelyek a bizonyítás nehezítettségét, a hitelesség kérdését, a befolyásolhatóság veszélyét, az igazmondás ellenőrizhetetlenségét, a közvetlen meggyőződés kialakításának nehézségét, a fokozott koncentráció szükségességét, vagy kifejezetten a közvetlenség sérelmét jelölték meg, de sokatmondó volt a „kevésbé hiteles, kevésbé alapos, kevésbé emberi” érzet felemlítése. Ezzel szemben azonban többen voltak azok, akik úgy vélték, hogy a távmeghallgatásnak nincsenek hátrányai.

VI. Összegzés, következtetések

A kutatás eredményei összességében alátámasztották a hipotézist, a kutatás célja megvalósult. A jogalkalmazó egyetért azzal, hogy a távmeghallgatáson a közvetlenség elve a tisztességes eljáráshoz való jog részeként nem sérül, ahogy azzal is, hogy pszichológiai síkon azt mégis érinti. A válaszok visszaigazolták azt a feltevést, hogy ez a pszichológiai érintettség a tárgyalóteremben lezajló megértési és észlelési folyamatok vonatkozásában jelenik meg leginkább hátrányként. A feltárt válaszok alapján sikerült bemutatni a bírósági távmeghallgatások gyakorlati tapasztalatait, megismerni a jogalkalmazó attitűdjét, véleményét. Beigazolódtott, hogy a távmeghallgatások sajátos jegyei elsősorban a távmeghallgatás technikai/műszaki rendszerével mint külső, formális tényezőkkel állnak összefüggésben, amelyek technikailag megoldhatók, rendszerszinten fejleszthetők. A meghallgatott személyek körében megfigyelhetők emberi jellegzetességek is tetten érhetők, de ezek ad hoc jelleggel merülnek fel, általános mintázat ebben nem található. A jogalkalmazó számára a meghallgatott személyéhez köthető problémák és jelenségek szokványosak a személyes jelenléttel lefolytatott eljárási cselekményeken is, amelyeket kezelni kell. A távmeghallgatások bírói döntéshozatalt

befolyásoló hatása nem nyert igazolást és nem is került szorosan górcső alá, pusztán annyiban, amennyiben az oda vezető út fontos állomása a bizonyítás. E vonatkozásban a közvetlenségre vonatkozó megállapítások használhatók, amely alapján kijelenthető, hogy a távmeghallgatásokon megfigyelhető bizonyításra esetleg hátrányosan ható körülmények a jogalkalmazó munkáját és az érdemi döntéshozatalt nem befolyásolják. A jogalkalmazó a távmeghallgatással összefüggő jelenségekkel szembesül, azokra az egyébként is rendelkezésére álló kommunikációs eszközökkel reagál és persze használja valamennyi szakmai kompetenciáját. Ezen a téren a válaszadóknak negatív tapasztalatai nem voltak, bár elképzelhető, hogy egy kritikai szemléletű, laikusokra is kiterjedő külső kontrollvizsgálat más eredményre vezetne. A jogalkalmazó által használt nyelvi eszközök tekintetében árnyalatnyi eltérés érzékelhető a személyes jelenléttel tartott tárgyalásokhoz képest. A jogalkalmazó is tisztában van azzal, hogy a közérthető megfogalmazás követelménye itt fokozott jelentőségű és annak törekszik is eleget tenni. Emellett a távmeghallgatásról rögzített kép- és hangfelvétel garanciális hatása kétségtelen. A kutatás eredményei alapján összességében megállapítható, hogy a távmeghallgatás újdonsága lassan veszít erejéből, az esetleges kihívásokat a jogalkalmazó szakmai és személyi kompetenciáival kezeli. Ezek fejlesztése, bővítése (műszaki ismeretek, képzések, tréningek útján) a jogalkalmazót segítheti. A távmeghallgatások „tanulhatók”, egyre nagyobb gyakorlattal az esetleges problémák csökkenthetők. Mindez pedig a digitális igazságszolgáltatás jövőjére nézve meghatározó.

Függelék - kérdőív

1/ Ön melyik jogalkalmazói csoporthoz tartozik?

bíró/bírósági titkár

ügyész/alügyész

ügyvéd

2/ Ön hány éve dolgozik a szakmájában?

0-3 év

3 év 1 nap -5 év

5 év 1 nap - 10 év

10 év 1 nap - 15 év

15 év 1 nap - 20 év

20 évnél régebben

3/ Milyen ügyszakban jár el? Ha több ügyszakban is eljár (pl. ügyvédként), valamennyit jelölje!

büntető/büntetés-végrehajtás

polgári

szabálysértés

munkaügy / közigazgatás

4/ Hány bírósági távmeghallgatáson vett részt az utóbbi egy évben?

1-5

6-15

16-25

26-35

35-nél több

5/ Egyetért-e az alábbi állítással? Kérem, válaszát az alábbi szöveglapokban röviden indokolja! „A bírósági távmeghallgatásokon a telekommunikációs eszköz használata a tárgyalás közvetlenségét érinti.”

Igen

Nem

Nem válaszolok.

Indokolás:

7/ Egészítse ki a mondatot véleményének megfelelően! Kérem, válaszát az alábbi szöveglapokban röviden indokolja! "Távmeghallgatás útján a bizonyítás felvétele a személyes jelenléttel lefolytatott tárgyaláshoz képest"

könnyebb

ugyanolyan

nehezebb

más

Nem válaszolok.

Indokolás:

8/ Tapasztalt-e bármilyen különbséget a távmeghallgatás útján és a személyes jelenléttel lefolytatott bírósági tárgyalások/meghallgatások között? Egyéb opciónál mást is megjelölhet!

Igen, csak műszaki/technikai jellegűt

Igen, csak emberi jellegűt

Igen, műszaki/technikai és emberi jellegűt is

Nem.

Nem válaszolok.

Egyéb:

9/ Találkozott-e már távmeghallgatáson a következő technikai/műszaki jellegű problémával? Több választ is megjelölhet! Igen válasz esetén, az alábbi szövegeablakban röviden példát írhat arra, hogy mi volt a konkrét probléma és hogyan oldódott meg!

Kapcsolat létrehozatalának nehézsége, megszakadása

Informatikai szaktudás vagy jelenlévő szakszemélyzet hiánya

Kép- vagy hangkapcsolat minőségének ingadozása, amely a folyamatos kommunikációt (pl. kérdés vagy válasz meghallását/megértését) zavarta

Nem találkoztam ezekkel a problémákkal.

Nem válaszolok.

Példa:

10/ Tapasztalta-e már távmeghallgatáson az alábbi jelenségeket? A felsorolt jelenségeket a személyes jelenléttel lefolytatott tárgyalásokon tapasztaltakhoz viszonyítva értelmezze! Több választ is megjelölhet! Igen válasz esetén az alábbi szövegeablakban röviden példát írhat arra, hogy mi volt a konkrét probléma és hogyan oldódott meg!

Meghallgatott személy nagyobb fokú zavara, izgatottsága, idegessége

Meghallgatott személy nagyobb fokú értetlensége, inadekvát válaszai

Meghallgatott személy „igen/nem”, „nem emlékszem” jellegű válaszainak nagyobb fokú gyakorisága

Meghallgatott személy rövidebb, tömörebb válaszadása

Meghallgatott személy figyelmének gyorsabb lankadása, koncentrációs nehézsége

Meghallgatott személy gyakoribb rendzavarása (pl. beleszólás, véleményezés, elkülönített helyszínen engedély nélküli elhagyása, bíróság méltóságának megsértése etc.)

Meghallgatott személy flegmatikus vagy nem együttműködő hozzáállása

Meghallgatott személy „túl buzgó” vagy fokozottan megfelelni akaró hozzáállása.

Nem találkoztam ezekkel a jelenségekkel.

Nem válaszolok.

Példa:

11/ A távmeghallgatásokon gyakrabban használja-e az alábbi kommunikációs technikákat a személyes jelenléttel lefolytatott tárgyalásokhoz/meghallgatásokhoz képest? Több választ is megjelölhet! Igen válasz esetén az alábbi szövegablakban röviden írjon néhány konkrét példát!

kérdések átfogalmazása, megismétlése

kérdések, jogi tájékoztatások egyszerűsítése, közérthetőbb megfogalmazása

zárt végű (azaz igen-nem, illetve egy-két szóból álló tényszerű válaszokat előrevetítő) kérdések használata

Nem válaszolok

Példa:

12/ A bírósági távmeghallgatásokon szükséges-e sajátos kommunikációs megoldásokat/tárgyalási technikákat alkalmazni az esetleges észlelési, megértési zavarok feloldására vagy megelőzésére? Válaszát az alábbi szövegablakban röviden indokolja! Igen válasz esetén, tegyen javaslatot is ezekre!

Igen

Nem

Nem válaszolok

Indokolás, javaslat:

13/ Sorolja fel, hogy álláspontja szerint melyek a távmeghallgatás előnyei és hátrányai (maximum 3-3-at)!

Irodalomjegyzék

- Kékedi Szabolcs „Hogyan tovább bírósági digitalizáció - avagy hogyan lett az elektronikus kapcsolattartás a veszélyhelyzetben az ítélkezés kulcsa?” (In Medias Res 2020/2 • 7, 308-321)
- Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2020. évi Beszámolója, VI. Rész, 10.4 fejezet, 55-56.o
[https://birosag.hu/sites/default/files/2022-01/obhe_2020_eves_beszamolo.pdf] letöltés napja: 2022.03.25.]
- Szabó Miklós: A jog alkalmazása, Bevezetés a jog- és államtudományokba, Prudentia Iuris, Bíbor Kiadó, Miskolc, 1998, 127. o.
- Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport
Összefoglaló vélemény Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései, Budapest, 2017.
október (forrás: kuria-birosag.hu)
- Düll Andrea: A megismerési folyamatok alapjelenségei, Oláh Attila: Pszichológiai alapismeretek, Bölcsész konzorcium, Budapest, 2006, 197-218. o
- *Hati Csilla „Büntetőeljárásunk történeti alakulása - különös tekintettel a közvetlenség elvének érvényesülésére, Büntetőjogi szemle, 2015/3. szám, 60. o.*
- Vámbéry Ruzstem: A bűnvádi perrendtartás tankönyve. Harmadik kiadás, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1916. 58-60. o.)
- Vinnai Edina: Jog és nyelv határán, Gondolat Kiadó, Budapest, 2017
- Bencze Mátyás: „Nincs füst, ahol nincs tűz” Az ártatlanság vélelmények érvényesülése a magyar büntetőbíróságok gyakorlatában, Gondolat Kiadó, Budapest, 2006

Jogszábjegyzék

- Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény
- Magyarország Alaptörvénye
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról